

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2023.4.01>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Віталій ФЕДОРЧУК

Національна свідомість у сфері інформаційної безпеки суспільства

VITALIY FEDORCHUK. National consciousness in the field of information security of society. *In today's world, where the information that we contemplate in the form of news or advertising spreads instantly, the stability and integrity of beliefs play an important role in our psychological health. In a common sense, on the scale of the country, it is national consciousness. These beliefs and values can be attacked by the enemy, with the aim of weakening the unity of the people as a whole. The information security of the state must ensure the inviolability of national beliefs and abet their distribution, while the process of forming the consolidation of Ukrainianness is of particular interest to us, which is the main factor in preserving national authenticity, identity and the development of statehood. This work aims at researching development trends, perspectives and substantiation of the significant importance that national consciousness has in the field of information security of society. National interests are based on the values of the nation - a set of mental ideals of its representatives, in which the originality of historical development and culture will be reflected. The historical past and traditions of the people, their rules and norms of behavior,*

folk tales and legends recorded in oral and written form, monuments of art and architecture are the determining factors in the formation of national self-consciousness. National consciousness is inextricably linked to the functioning of the national language, because the language serves as a significant factor in the identity of the people. National consciousness is manifested in ideas, views, feelings, thoughts, emotions, moods, expressing the content, level and features of the ideas of members of the nation regarding their identity and differences from representatives of other communities; national values and interests; common views on the history of the nation, its current state and prospects for development. The problem of formation and development of a common Ukrainian identity is closely related to the problem of ensuring the informational and psychological security of Ukrainian citizens, which is key in the conditions of a full-scale war. Timely response to external informational attacks, a unified education system as the basis of education and the transferring of national heritage, the comprehensive spread of the Ukrainian language throughout the country are key factors in getting a unified social consciousness. National consciousness, which summarizes the principles and values professed in the state, is the core of information security, such a column on which the power and steadfastness of the people is based, its ability to resist disagreements and enemies and to follow the path of sustainable development. The process of receiving national self-identification is a long, continuous process that has a directed direction, is supported by internal state institutions and is imprinted in the national code by the experience of previous generations.

Keywords: *national consciousness, information security, public security, principles and values of the people, national self-identification.*

1. Актуальність теми дослідження

Інформаційна безпека, як елемент інформаційно-психологічного протиборства значною мірою впливає як на стресостійкість особистості і суспільства, так і на обороноздатність держави в цілому. Центральне місце в здатності народу чинити супротив ворогу є національна свідомість, яка проявляється в ідеалах, думках та поглядах, виражаючи зміст, окреслену ідентичність та відмінність від представників інших спільнот. Національна свідомість відображається в спільних уявленнях про історичне минуле, традиції, цінності та перспективи розвитку нації. Розвинена і цілісна національна самоідентифікація є надійним щитом від ворожих зазіхань і внутрішнього розбрату в державі.

2. Постановка проблеми

Інформаційна безпека держави має забезпечувати недоторканність загальнонаціональних переконань та сприяти їх розповсюдженню, при цьому особливий інтерес для нас представляє процес формування консолідації українства, що є основним чинником збереження національної автентичності, самобутності та розвитку державності. На тлі повномасштабного збройного російського вторгнення, сепаратних проявів окремих груп та розгалуження суспільної думки в різних регіонах нашої держави дана проблематика є актуальною [8].

3. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Осмисленню шляхів формування національної ідентичності присвячено чимало праць сучасних науковців Я. Грицака, С. Бойко, М. Поповича, В. Барановського. Вагомими для дослідження є праці П. Кононенка, В. Сергійчука, які прийшли до висновку, що сьогодні актуальним для українського суспільства є формування спільної ідентичності громадян України, яка повинна згуртувати їх в цілісний соціально-політичний організм.

Дана робота ставить на меті дослідження тенденцій розвитку, перспектив та обґрунтування вагомого значення, яке посідає національна свідомість в сфері інформаційної безпеки суспільства.

4. Виклад основного матеріалу дослідження

Теоретичним підґрунтям, на яке спирається забезпечення інформаційної безпеки, посідають такі фундаментальні поняття, як свідомість, суспільна свідомість та національна свідомість. Свідомість є одним з основних понять філософії, психології та соціології, що позначає вищий рівень психічної активності людини як соціальної істоти. В широкому сенсі свідомість визначається нормальним психічним станом, за якого людина здатна сприймати і передавати інформацію, здійснювати фіксацію і запам'ятовування, контролювати свої емоції та дії. Це твердження поєднує в собі властивості психічної активності людини як соціальної істоти, так біологічної. Свідомість забезпечує осмислене функціонування людини, сприймання та інтерпретування навколишнього середовища за допомогою органів чуттів і як наслідок, надає осмислений характер дій людини. Порушення свідомої діяльності людини призводить до неадекватного сприймання поточної ситуації, особистісної розбалансованості,

некоректної поведінки, психологічної залежності, деструкції особистості. Суспільна свідомість – це спільні погляди, які визначають інтереси громадян, ставлення до ідей та переконань, які утворилися в суспільстві на конкретному етапі історичного розвитку. Суспільна свідомість постає у вигляді теорій утворення й розвитку окремого суспільства, їх політичних, економічних, етнічних та естетичних складових, загально ухвалених поглядів соціальних норм, моралі та інших окреслених моментів суспільного життя. Вона відображається в спільних поняттях добра і зла, ідеалах та цінностях, в духовних та культурних традиціях, що сповідаються народом. Національна свідомість – сукупність соціальних, економічних, політичних, естетичних, філософських, релігійних та етичних поглядів та уявлень, що дають характеристику та визначають особливості духовної і культурної складових населення країни. Національна свідомість є тим ядром, навколо якого утворюється об'єднуюча національна ідея розвитку країни [3, с.124].

Сповідування національних цінностей є основою державних інтересів, сукупності їх духовних ідеалів, визнання та вшанування державних творців та представників культурних та духовних течій, в персоналіях яких відслідковуються особливості історичного і культурного національного розвитку. Національні цінності виступають у ролі соціальних і психологічних регуляторів поведінки людей однієї етнічної приналежності.

Винятковість національним інтересам надають національні смаки, які є однорідні в розумінні, оцінках і ставленні до ключових цінностей, явищ життя, спільних уявлень у більшості представників тієї або іншої етнічної спільноти. Національні смаки проявляються в поведінці, побутовій культурі, способі життя, домашньому вбранні, одязі, у стосунках між людьми, в мистецтві, літературі, живописі, танцях і музиці представників конкретних етнічних спільнот. Культура і мова нації надають остаточну окресленість її життя. Національна культура – є самобутньою, являє собою сукупність матеріальних і духовних надбань нації, є джерелом соціальної пам'яті, ідентичності та свідомості народу. Культура цементує життя нації, забезпечуючи функціонування її соціальних інститутів, наповнюючи їх повноцінним, значущим для всіх людей змістом, проявляючись у специфічних інтересах, складі розуму і способі життя, традиціях і моральних нормах, зразках міжособової і міжгрупової комунікації і самовираження [3, с.105].

Використання методів психологічного впливу шляхом ведення інформаційних війн з'явилося ще у первісні часи. Окрім того слід зазначити, що системне вивчення цих форм і методів почалось лише у XX столітті. Однак перші, поодинокі спроби розробки і трактування цих методів мали місце і в давні часи. Серед науковців тих часів слід підкреслити роботи Аристотеля, Сунь Цзи. В епоху Відродження італієць Н. Макіавеллі видав книгу «Государ», окресливши основні методи навіювання страху на державних ворогів [8].

Згідно законодавства: «Інформаційний суверенітет України має забезпечуватися проведенням цілеспрямованої державної програми відповідно до Конституції шляхом реалізації відповідних доктрин, стратегій, концепцій та програм, що узагальнюються методами національної інформаційної політики держави. Інформаційний суверенітет забезпечується дотриманням в належному стані інформаційної безпеки держави, суспільства та його громадян.

Інформаційна безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання, порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації» [4].

У військовій сфері концепція інформаційно-психологічного протиборства має враховувати й усувати потенційні загрози навіювання суспільству хибних думок, серед яких можна підкреслити:

- протистояння армії й народу в державі;
- відволікання армії від виконання своїх прямих обов'язків;
- деморалізація армії;
- дискредитація армії в очах власного народу та світового суспільства, інші.

Серед негативних чинників, що можуть створити умови реальної загрози успішного провадження інформаційно-психологічного впливу проти України, можна назвати такі:

- втрата (у порівнянні зі станом колишнього СРСР) репродуктивної функції відтворення нових знань;
- перехідний період духовних та культурних цінностей в суспільстві;
- неоднорідність культурно-мовних традицій.

Втрата репродуктивних функцій до відтворення знань у суспільстві призводить до того, що за рахунок відсутності власного базису, на якому ґрунтується твердість думок і їх здатність до критичності, що є одним з найважливіших факторів при сприйманні та обробці інформації - поняття і терміни починають запозичуватися. І як наслідок, людина перестає критично мислити й сприймати інформацію і вірить в те, що їй навіюють. Ситуація, в якій перебуває вітчизняна наука сьогодні, стрижень здатності до відтворення нових знань у суспільстві, ставить під сумнів можливість протистояти зовнішньому інформаційно-психологічному тиску з боку технологічно й економічно розвинених країн. Ще одне вразливе місце перехідного суспільства – переосмислення духовних та культурних цінностей. Сьогодні народ України не є цілком однорідний. В особі поколінь минулого століття поєднуються поруч ностальгія за минулим, навіяні ідеали радянських часів, а серед молоді прагнення до запозичення західних зразків моди, імітації зовнішньої соціальної атрибутики розвинених країн. Це пов'язано з тим, що для утворення стійкої суспільної свідомості потрібно чимало часу. Мойсей водив свій народ по пустелі більш ніж 40 років. За цей час відбувається повна зміна поколінь. З останнім поєднано і неоднорідність культурно-мовних традицій. Серед гальмуючих чинників однорідного культурно-мовного поширення слід відзначити те, що навчання та поширення співідеалів та мовознавства залежить в значній мірі від політики держави. За радянських часів можна стверджувати, що не поширювалася українська мова в необхідній мірі серед українського народу на території УРСР та як наслідок, на початку незалежності нашої держави знання мови, наявність інститутів вивчення, систематизації та поширення мови були недостатніми [3, с.186].

Панас Мирний сказав: "Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування" [3, с.204].

Визначальними чинниками формування національної самосвідомості являються історичне минуле й традиції народу, його звичаї і норми поведінки, народні перекази та легенди, зафіксовані в усній і письмовій формі, пам'ятки мистецтва й архітектури. Національна самосвідомість нерозривно зв'язана з функціонування національної мови, бо мова служить визначним

чинником самобутності народу. Національна самосвідомість проявляється в ідеях, поглядах, відчуттях, думках, емоціях, настроях, виражаючи зміст, рівень і особливості уявлень членів нації щодо своєї ідентичності й відмінності від представників інших спільнот; національних цінностей та інтересів; загальнопоширених поглядах щодо історії нації, її сучасного стану і перспектив розвитку; місця своєї соціально-етнічної спільноти у внутрішньодержавних, міждержавних і міжнаціональних відносинах. Слід зазначити, що інтенсивність прояву національної самосвідомості в окремих представників етнічної спільноти може бути різною. Цей настрій може бути частково чи повністю відсутнім. У дорослих членів етносу він ослаблений в тих випадках, коли вони не мають контактів з представниками інших народів. Національна самосвідомість проявляється в ставленні до інших народів. Ті народи, в яких історично впродовж тривалого періоду часу були тісні взаємозв'язки та співпраця, зазвичай формується взаємно позитивне сприйняття один одного, що проявляється в терпимості до відмінностей, що їх розділяють [4, с.240].

Дві людини належать до однієї нації лише в тому випадку, якщо їх поєднує одна культура, яка у свою чергу сприймається як система ідей, умовних знаків, зв'язків, способів поведінки та спілкування.

Дві особи належать до однієї нації лише у тому випадку, якщо вони визнають приналежність одна одній до цієї нації.

Нації створюються в уявленні людей. Це продукт стійких переконань про належність двох або більше людей до однієї групи. Коли в межах однієї групи людей існують спільні погляди на історію, культуру, інші детермінанти національного єднання, коли вони визнають загальні права та обов'язки щодо один одного, саме тоді вони визнаються одним народом, а також тоді, коли вони визначають спільні риси, що відокремлюють та вирізняють їх від інших народів, а не інші спільні якості — якими б вони не були, — які відокремлюють цю групу від усіх, хто стоїть поза нею [2, с.112].

Для ширшого розуміння питання, слід розглянути тенденції та чинники, що впливали на становлення національної свідомості впродовж останніх десятиліть, фактори, що сповільнювали її консолідоване сприйняття та зовнішній вплив, що став рушійним поштовхом до змін.

У 90-х роках минулого століття перед державотворцями поставало багато нагальних питань, зокрема про побудову та

відокремлення української нації, що було спричинено радянською советизацією та проведенням політики «один народ – одна мова». Протягом другої половини ХХ століття російська мова поширювалася по всій території радянської України, в результаті, згідно загальнонаціонального перепису 1989 року українську мову вважали рідною 64,7% українців, а російську - 32,8%. В перші роки незалежності, розуміючи різноманітність населення в різних регіонах країни (у 1989 році частка росіян на теренах України складала 22%), державотворці намагалися нівелювати диференціацію між ними і створити прообраз українця з власною історією, традиціями та спадщиною. Поволі поширювалася українська мова. Були прийняті ключові закони про державну мову та її функціонування. Проте, незважаючи на те, що у ті часи, на політичній арені було чимало політичних сил правого толку, зокрема ПП «Рух», вони не змогли принести вагомий внесок у державотворення, натомість – справа побудови держави лежала в руках минулих службовців радянської номенклатури. В результаті, згідно перепису 2001 року, ситуація майже не змінилась – українську мову вважали рідною 67,5%, що на 2,8 відсотка більше, ніж за даними перепису 1989 року [5, с.125].

Неоднорідністю населення нерідко користувалися внутрішні і зовнішні вороги України, спритно маніпулюючи суспільно-громадською думкою, які вилились у «Помаранчевій революції», «Газових війнах», політичними скандалами та коливаннями між «Заходом та Сходом України».

Спроби покінчення з ідеями панславізму, донесення до населення історії власного народу, поширення українського мовлення на радіо та телебаченні були характерними ознаками помірної національної політики початку 2000-х років. Характерними рисами того часу були впровадження короткометражних історичних роликів на національних телеканалах, введення обов'язкового перекладу фільмів та телепрограм державною мовою, збільшення числа політичних партій національного толку. З боку РФ частішали спроби вербування агентів, продовження насадження ідеї «братських народів», віддаючи роль України «молодшого брата», відбувалося цілеспрямоване й постійне знищення військово-промислового українського комплексу.

Недостатня протидія інформаційним нападам та кволе реагування на провокації, що підривають національні інтереси

привели до того, що в 2010-х р. на території України діяла широка мережа російських агентів, які просочилися в усі гілки державної влади [7, с.226]. Згодом, були розкриті докази, щодо планів Росії інтеграції та поступового знищення суверенітету Української держави, що включало економічне, політичне, а згодом адміністративно-виконавче злиття. Соціальні протиріччя вилились в Революцію Гідності, коли ворог вперше відкрито показав своє обличчя, анексувавши українську територію. Це стало поштовхом до прийняття необхідних законів до шляху євроінтеграції та усвідомлення себе як принципово окремої нації. Почалася тривала гібридна війна, в якій ворог відкрито не визнає своєї участі проте, зростає роль інформаційно-психологічного протиборства. Слід зазначити, що державна політика направлена на зміцнення національної самосвідомості, поступово почала приносити свої результати. Так у східних та південних регіонах України збільшувалася частка суверенно налаштованих мешканців, чому сприяли прийняті відповідні закони «про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного режимів» та «забезпечення функціонування української мови як державної».

Почалося поступове нівелювання різниці світоглядів між українцями по всій державі. В структурі населення суттєво збільшилася частка людей, що народилися, вирости та навчалися за часів незалежності та позбулися впливу радянського минулого. Було переорієнтовано засоби суспільного переконання: радіо, телемовлення, газети та Інтернет ресурси. ЗМІ були позбавленні впливу інтересів окремих осіб та почали використовуватись переважно як засіб проведення державної політики.

Саме вони є основним засобом поширення інформації до широких мас, ключовим засобом передачі та тлумачення інформації, в тому образі, який треба створити для переконання. На сьогодні ЗМІ є основним засобом здійснення інформаційно-психологічного впливу, який ми вбачаємо в цілеспрямованому створенні та поширенні спеціально відібраної інформації. Вона може як позитивно, так і негативно впливати на функціонування та розвиток суспільства, психіку й поведінку людей, політичної еліти та населення загалом з метою досягнення політичних, соціальних, воєнних або інших переваг. З початком повномасштабної війни, питання зміцнення інформаційної безпеки вийшло на новий рівень. Були ухвалені відповідні рішення щодо протидії інформаційно-

психологічним нападам, залучені працівники до інформаційного фронту, заборонено доступ до російських ресурсів. Було виявлено і здійснено затримання нелояльних осіб та здійснено практичні дії по усуненню впливу останнього рудименту іноагентної мережі – української православної церкви московського патріархату.

Була визнана принципова відмінність України від її варварського сусіда на зовнішній політичній арені. За час багатьох непростих місяців національної боротьби за незалежність українці закріпили за собою визнання своєї держави, як «Брама Європи» [6].

Колективна етнічна ідентифікація відображає однорідність культурних поглядів протягом життя багатьох поколінь, створює неперервність передачі народних надбань при змінах поколінь у одній етнічній спільноті. До визначальних факторів, які утворюють та підкріплюють етнічну ідентифікацію належать державотворення, військова мобілізація та релігія. Численні історичні приклади показують, що утворення єдиного політичного об'єднання відіграло провідну роль в усвідомленні себе як окремої етнічної спільноти. В свою чергу, війна посилює ідентифікаційні процеси й свідомість, стає об'єднуючою силою задля збереження й зміцнення народу і забезпечує спогадами та міфами наступні покоління. Релігія відіграє важливу духовну та соціальну роль, узагальнюючи в собі обряди й традиції та переказуючи нащадкам спогади про їхнє етнічне походження. Можна стверджувати, що війни й завоювання, боротьба за визнання і незалежність, примусова міграція та релігійні насадження, як свідчать історичні приклади, скоріше підживили, ніж загасили чуття етнічної належності у багатьох етнічних спільнот [3, с.242].

Вищезазначене твердження дає привід стверджувати, що зараз Україна проходить історичний момент національного зміцнення та національного піднесення.

До того, різнорідне населення за своїм пережитим історичним минулим, якому доводилося жити порізно та зазнавати пригнічення національної свідомості, як то було за часів Речі Посполитої та Російської імперії, було об'єднано та згуртовано на захист національних інтересів.

Як було зазначено вище, саме пережите спільне минуле, приборкання незгод та подолання перешкод об'єднують та споріднюють індивідів, що дає змогу визнавати їх причетність до однієї групи. Так триває процес формування української нації.

Українська нація, що починає усвідомлювати своє місце в колісці європейських народів, де панують спільні погляди та цінності і є та, хто спроможна захищати і поширювати ці погляди. Такий рівень національної самосвідомості є надійним щитом від негативного інформаційного-психологічного впливу зовні та є рушійним чинником необхідних перебудов внутрішніх інституцій.

5. Висновки

Національна свідомість, що узагальнює в собі принципи і цінності, які сповідаються в державі є ядром інформаційної безпеки, таким стовпом на якому базується міць і непохитність народу, його здатність протистояти незгодам і ворогам та прямувати дорогою сталого розвитку. Процес набуття національної самоідентифікації тривалий, безперервний процес, який має спрямоване напруження, підтримується внутрішніми державними інституціями та закарбовується в національному коді досвідом попередніх поколінь.

References:

1. Воропаєва Т. Спільна ідентичність в контексті консолідації українства. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство, 2016. Вип. 1, с. 11-14.
2. Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм : пер. з англ. Київ : Таксон, 2003. 300 с.
3. Жарков Я.М., Дзюба М.Т. Замаруєва І.В. Інформаційна безпека : особистості, суспільства, держави : підручник. Київ : Видавництво-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 274 с.
4. Інформаційно-психологічне протиборство : підручник / Бакалинський О.О., Бедь В.В., Жарков Я.М. та ін.; за літ. Ред. Бичковська О.В. 2018. 386 с.
5. Кучма Л. Україна – не Росія / пер. з рос. І. Пащенко, О. Руденко-Десняк, Москва : Издательский дом “Время”, 2004. 560 с.
6. Плохій С., Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Р. Ключко, Харків, 2016. 512 с.
7. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
8. Ткаченко В. Україна: проблеми національної ідентичності. Політичний менеджмент, 2007. №3. С.19-37.

Transliteration of References:

1. Voropaieva T. (2016). Spilna identychnist v konteksti konsolidatsii ukrainstva. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ukrainoznavstvo. Vyp. 1, s. 11-14.
2. Gelner E. (2003). Natsii ta natsionalizm; Natsionalizm: per. z anhl. Kyiv: Takson. 300 s.
3. Zharkov Ya.M., Dziuba M.T. Zamaruieva I.V. (2008). Informatsiina bezpeka: osobystosti, suspilstva, derzhavy: pidruchnyk. Kyiv: Vydavnytstvo-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet». 274 s.
4. Informatsiino-psycholohichne protyborstvo: pidruchnyk / Bakalynskiy O.O., Bed V.V., Zharkov Ya.M. ta in.; za lit. Red. Bychkovska O.V. 2018. 386 s.
5. Kuchma L. (2004). Ukraina – ne Rosiia / per. Z ros. I. Pashchenko, O. Rudenko-Desniak, Moskva : Yzdatelskyi dom “Vremia”. 560 c.
6. Plokhii S. (2016). Brama Yevropy. Istoriia Ukrainy vid skifskyykh voien do nezalezhnosti / per. Z anhl. R. Klochko, Kharkiv. 512 s.
7. Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front: monohrafiia / za red. V.P. Horbulina. Kyiv: NISD, 2017. 496 s.
8. Tkachenko V. (2007). Ukraina: problemy natsionalnoi identychnosti. Politychnyi menedzhment. №3. S.19-37.

The Author

Vitaliy Grigorovych FEDORCHUK
Senior Lecturer, Department
of Professional Psychology,
National Academy of the Security Service of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
E-mail: fedorchuk.vitaliy.ua@gmail.com

Abstracts

ВІТАЛІЙ ФЕДОРЧУК. Національна свідомість у сфері інформаційної безпеки суспільства. У сучасному світі де миттєво поширюється інформація, яку ми споглядаємо у вигляді новин або реклами, важливу роль в нашому психологічному здоров'ї відіграє стійкість та цілісність переконань. В широкому сенсі, в масштабах народу це є національною свідомістю. Ці переконання можуть піддаватися нападкам з ворожого боку, маючи на меті ослаблення об'єднаності народу в цілому. Інформаційна безпека держави має забезпечувати недоторканність загальнонаціональних переконань

та сприяти їх розповсюдженню, при цьому особливий інтерес для нас представляє процес формування консолідації українства, що є основним чинником збереження національної автентичності, самобутності та розвитку державності. Осмисленню шляхів формування національної ідентичності присвячено чимало праць сучасних науковців Я. Грицака, С. Бойко, М. Поповича, В. Барановського. Вагомими для дослідження є праці П. Кононенка, В. Сергійчука, які прийшли до висновку, що сьогодні актуальним для українського суспільства є формування спільної ідентичності громадян України, яка повинна згуртувати їх в цілісний соціально-політичний організм [1]. Дана робота ставить на меті дослідження тенденцій розвитку, перспектив та обґрунтування вагомого значення, яке посідає національна свідомість у сфері інформаційної безпеки суспільства. В основі національних інтересів лежать цінності нації – сукупність духовних ідеалів її представників, в яких знайде віддзеркалення своєрідність історичного розвитку та культури. Визначальними чинниками формування національної самосвідомості являються історичне минуле й традиції народу, його звичаї і норми поведінки, народні перекази та легенди, зафіксовані в усній і письмовій формі, пам'ятки мистецтва й архітектури. Національна самосвідомість нерозривно пов'язана з функціонуванням національної мови, бо мова служить визначним чинником самобутності народу. Національна самосвідомість проявляється в ідеях, поглядах, відчуттях, думках, емоціях, настроях, виражаючи зміст, рівень і особливості уявлень членів нації щодо своєї ідентичності й відмінності від представників інших спільнот; національних цінностей та інтересів; загальнопоширених поглядах щодо історії нації, її сучасного стану і перспектив розвитку. Проблема становлення й розвитку спільної ідентичності українства тісно пов'язана з проблемою забезпечення інформаційно-психологічної безпеки громадян України, яка є ключовою в умовах повномасштабної війни. Своєчасне реагування на зовнішні інформаційні атаки, єдина система освіти, як основа виховання та переходу національної спадщини, всеосяжне поширення української мови по всій державі є ключовими чинниками укорінення єдиної суспільної свідомості. Національна свідомість, що узагальнює в собі принципи і цінності, які сповідаються в державі є ядром інформаційної безпеки, таким стовпом на якому базується міць і непохитність народу, його здатність протистояти незгодам і ворогам та прямувати дорогою сталого розвитку. Процес набуття національної самоіденти-

фікації тривалий, безперервний процес, який має спрямоване направлення, підтримується внутрішніми державними інституціями та закарбовується в національному коді досвідом попередніх поколінь.

Ключові слова: національна свідомість, інформаційна безпека, безпека суспільства, принципи і цінності народу, національна самоідентифікація.

VITALIY FEDORCHUK. **Świadomość narodowa w zakresie bezpieczeństwa informacyjnego społeczeństwa.** *We współczesnym świecie, gdzie informacje, które postrzegamy w formie wiadomości lub reklam, rozprzestrzeniają się błyskawicznie, ważną rolę w naszym zdrowiu psychicznym odgrywa stabilność i integralność przekonań. W szerokim sensie, w skali narodu, jest to świadomość narodowa. Te przekonania mogą zostać napastowane przez wroga w celu osłabienia jedności narodu jako całości. Bezpieczeństwo informacyjne państwa musi zapewniać nienaruszalność przekonań narodowych i sprzyjać ich rozpowszechnianiu, przy czym szczególnie interesuje nas proces kształtowania się konsolidacji ukraińskości, który jest głównym czynnikiem zachowania autentyczności narodowej, tożsamości i rozwoju państwowości. Wiele prac współczesnych naukowców Ya. Hrytsaka, S. Boiki, M. Popovycha i V. Baranovskiego poświęconych jest zrozumieniu sposobów kształtowania się tożsamości narodowej. Ważnymi dla badań są prace P. Kononenki, V. Serhiychuka, którzy doszli do wniosku, że ukształtowanie wspólnej tożsamości obywateli Ukrainy, która powinna łączyć ich w spójny organizm społeczno-polityczny, jest jak najbardziej aktualne dla społeczeństwa ukraińskiego [1]. Niniejsza praca ma na celu zbadanie tendencji rozwoju, perspektyw oraz uzasadnienie znaczenia świadomości narodowej w zakresie bezpieczeństwa informacyjnego społeczeństwa. Interesy narodowe opierają się na wartościach narodu – zbiorze ideałów duchowych jego przedstawicieli, w których zostanie odzwierciedlona oryginalność rozwoju historycznego i kultury. Historyczna przeszłość i tradycje narodu, jego zwyczaje i normy zachowania, podania i legendy ludowe utrwalone w formie ustnej i pisemnej, zabytki sztuki i architektury są czynnikami determinującymi kształtowanie się samoświadomości narodowej. Samoświadomość narodowa jest nierozzerwalnie związana z funkcjonowaniem języka narodowego, ponieważ język ten stanowi istotny czynnik tożsamości narodu. Samoświadomość narodowa przejawia się w ideach, poglądach, uczuciach, myślach, emocjach, nastrojach, wyrażając treść, poziom i cechy wyobrażeń członków narodu o ich tożsamości i odmienności od przedstawicieli innych społeczności; wartościach i interesach narodowych; powszechnych poglądach na historię*

narodu, jego stan obecny i perspektywy rozwoju. Problem kształtowania się i rozwoju wspólnej tożsamości ukraińskiej jest ściśle powiązany z problemem zapewnienia bezpieczeństwa informacyjno-psychologicznego obywatelom Ukrainy, co jest kluczowe w warunkach wojny na pełną skalę. Terminowa reakcja na zewnętrzne ataki informacyjne, jednolity system edukacji jako podstawa edukacji i przekazywania dziedzictwa narodowego, wszechstronne rozprzestrzenianie się języka ukraińskiego w całym kraju to kluczowe czynniki ukorzeniania jednolitej świadomości społecznej. Świadomość narodowa, która uogólnia zasady i wartości wyznawane w państwie, jest rdzeniem bezpieczeństwa informacyjnego, takim filarem, na którym opiera się władza i niezłomność narodu, jego zdolność do przeciwstawiania się nieporozumieniom i wrogom oraz podążania drogą zrównoważonego rozwoju. Proces nabywania tożsamości narodowej jest procesem długim, ciągłym, mającym określony kierunek, wspierany przez wewnętrzne instytucje państwa i utrwalany w kodzie narodowym doświadczeniem poprzednich pokoleń.

Słowa kluczowe: *świadomość narodowa, bezpieczeństwo informacyjne społeczeństwa, interesy narodowe, wartości narodowe, tożsamość narodowa.*